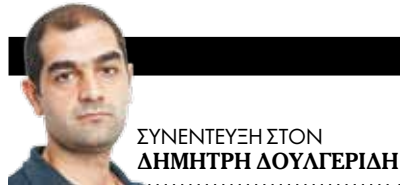

Ο βρετανός ιστορικός μιλάει για την προσωπική φήμη της Θάτσερ, τις επίμαχες πολιτικές της και την «κληρονομιά» της

«Η ζωή και η κληρονομιά της» αναγράφεται στον υπότιτλο, αλλά αυτή η βιογραφία της Μάργκαρετ Θάτσερ δεν είναι εξαντλητική. Στην πραγματικότητα, ο 70χρονος καθηγητής Ιστορίας Ντέιβιντ Καναντίν υπογράφει το λήμμα για το Βιογραφικό Λεξικό της Οξφόρδης (Oxford Dictionary of National Biography), το οποίο ο εκδοτικός οίκος του Πανεπιστημίου εξέδωσε σε ξεχωριστό τόμο το 2016. Το αποτέλεσμα είναι μια συνοπτική περιγραφή της ανόδου, της κυβερνητικής διαδρομής και της εξόδου από την πολιτική σκηνή της Βρετανίας. Ο συγγραφέας, ωστόσο, ειδικός στον Τσόρτσιλ και βιογράφος του Λόρδου Νέλσονα, εκτός άλλων, καταφέρνει να υποδείξει τη συγκυρία της περιόδου – ο μετασχηματισμός της Αγγλίας από βιομηχανική χώρα σε υπαλληλική οικονομία των υπηρεσιών –, την πολιτική κληρονομιά της Θάτσερ – ο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΛΙΓΕΡΙΑΔΗ

αγónας κατά του εφιαλτικού πληθωρισμού – και τις αντιφάσεις της. «Επιδίωξα να είμαι όσο το δυνατόν πιο δίκαιος, αντιμετωπίζοντάς τη με τον αναγκαίο και δίκαιο, στα μάτια μου, συνδυασμό συμπάθειας... και αποστασιοποίησης».

«Ο θατσερισμός ήταν μάλλον πολιτικό φαινόμενο παρά συνεκτική φιλοσοφία» γράφετε στον απολογισμό. Πώς το εξηγείτε σε σχέση με την «κληρονομιά» που βρήκαν οι επίγονοι της Θάτσερ;

Όταν η Θάτσερ έγινε πρωθυπουργός, δεν είχε μια επεξεργασμένη πολιτική φιλοσοφία. Οι ιδέες της εξελίσσονταν όσο ξεδιπλώνονταν η κυβερνητική θητεία και όσο άλλαζε η εσωτερική ή η διεθνής σκηνή. Ποτέ, άλλωστε, δεν έδωσε λύση σε ορισμένες από τις μεγαλύτερες αντιφάσεις των Συντηρητικών. Κατ' αυτή την έννοια, ποιος ξέρει: ήταν ακραιφνώς Βρετανίδα ή πίστευε στις δυνάμεις της αγοράς του παγκόσμιου καπιταλισμού; Υπερασπιζόταν το κατεστημένο ή ήταν ριζοσπαστική αναμορφώτρια; Ήταν αυταρχική ή λαϊκίστρια; Σε διαφορετικές συνθήκες ήταν όλα αυτά μαζί και μπορούσε να συγκαλύπτει όλες αυτές τις αντιφάσεις απλώς και μόνο με τη δύναμη της προσωπικότητάς της.

Από όλους τους βρετανούς ηγέτες ήταν ο Τσόρτσιλ το πραγματικό πρότυπο, προς το οποίο στρεφόταν για τη δική της πολιτική επιβίωση;

Ο θαυμασμός για τον Τσόρτσιλ ήταν πραγματικός και με πολλούς τρόπους ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος υπήρξε η καθοριστική εμπειρία της ζωής της. Από την άλλη πλευρά, η διακυβέρνηση του Τσόρτσιλ την ειρηνική περίοδο 1951-1955 θεωρείται από πολλούς η εποχή κατά την οποία τα συνδικάτα απέκτη-

σαν ολοένα και μεγαλύτερη δύναμη, ενώ εμφανίστηκαν τα πρώτα σημάδια του πληθωρισμού. Για άλλη μία φορά, λοιπόν, η εικόνα είναι πολύπλοκη για τη στάση της απέναντι στον παλιό ηγέτη.

Αναφέρετε μια ομιλία της το 1988, όπου κάνει λόγο για την υπερθέρμανση του πλανήτη, ως την πρώτη αναφορά στο ζήτημα από κορυφαίο πολιτικό. Υπήρξαν τομείς στους οποίους ήταν όντως μπροστά από την εποχή της;

Ο Τσαρλς Μουρ (σ.σ.: βρετανός δημοσιογράφος και βιογράφος της Θάτσερ) ήταν που μου υπέδειξε αυτή την αναφορά και σίγουρα σ' αυτό το ζήτημα η Θάτσερ ήταν μπροστά από την εποχή της. Ως προς αυτό μάλιστα είναι πολύ σημαντικό να θυμηθεί κανείς ότι υπήρξε η πρώτη – και μόνη! – πρωθυπουργός της Βρετανίας με πτυχίο στις θετικές επιστήμες. Αλλά αναμφίβολα υπήρξε πρωτοπόρος και στις ιδιωτικοποιήσεις, την επιστροφή των εθνικοποιημένων βιομηχανιών στον ιδιωτικό τομέα. Ήταν μια πολιτική που θα έπαιρναν από αυτήν και άλλες κυβερνήσεις σε άλλα κράτη.

Υπήρξε ποτέ πραγματικά δημοφιλής, έστω για το δικό της ακροατήριο, ή έμεινε «πρωθυπουργός μόνο για το Λονδίνο»;

Ο Hugo Young, στη δική του βιογραφία, που βασιζόταν σε συζητήσεις με τη Θάτσερ, την περιέγραψε ως «λαϊκίστρια πρωθυπουργό που δεν ήταν καθόλου δημοφιλής» – και νομίζω ότι υπάρχει μεγάλη δόση αλήθειας σ' αυτό. Την υποστήριζε η φιλόδοξη εργατική τάξη και τα χαμηλότερα στρώματα της μεσαίας, αλλά την απεχθάνονταν οι ψηφοφόροι της μεσαίας και της ανώτερης τάξης. Την ώρα των εκλογών κέρδιζε απ' το γεγονός ότι η αντιπολίτευση ήταν διχασμένη ανάμεσα στους Εργατικούς και τους Σοσιαλδημοκράτες (SDP), οπότε η Θάτσερ έπαιρνε μεγαλύτερες κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες απ' αυτό που θα περίμενε κανείς.

Κατά τη δεύτερη θητεία της υποστήριξε όσο λίγοι τη δημιουργία της Κοινής Αγοράς, αλλά μετά υποχώρησε. Ήταν τελικά η συμφωνία για το Τούνελ της Μάγχης το καλύτερο δυνατό όπου έφτασε η ευρωπαϊκή της συνειδήση;

Ναι, νομίζω ότι αυτό είναι. Η Θάτσερ και ο Μιτεράν είχαν καλές προσωπικές σχέσεις, παρόλο που οι πολιτικές τους ήταν ξεκάθαρα διαφορετικές. Ξέρετε, είναι πολύ ενδιαφέρον ότι δεν αναφέρει το Τούνελ της Μάγχης στα απομνημονεύματά της.

Συμφωνείτε με κάτι που γράφεται εσχάτως: ότι τα προβλήματα που γέννησαν οι δικές της προτάσεις στην ελεύθερη αγορά – διευρυνόμενες ανισότητες, υπονόμευση της κοινωνικής αλληλεγγύης – φτάνουν ως τη σύγχρονη Βρετανία;

Ναι, συμφωνώ.

Κατά τη θητεία της Θάτσερ έγινε η στροφή από τη βιομηχανική οικονομία του Βορρά – με την οργανωμένη εργατική τάξη – προς την καταναλωτική οικονομία των υπηρεσιών. Αυτό θα είχε συμβεί όποιος κι αν ήταν ο ένοικος της Ντάουνινγκ Στριτ τη δεκαετία του 1980;

Πιστεύω πως, ναι, αυτή η αλλαγή θα ερχόταν ασχέτως αν είχε εκλεγεί η Θάτσερ ή όχι. Η διαφορά είναι ότι η ίδια καλωσόρισε αυτή τη στροφή και αποκόμισε πολιτικά οφέλη με τρόπους

Ο Ντέιβιντ Καναντίν

που κάποιος άλλος πρωθυπουργός πιθανότατα δεν θα επέλεγε.

Τι πίστευε για τον τρόπο με τον οποίο τα ΜΜΕ κάλυπταν τη διακυβέρνησή της; Τουλάχιστον τα Μέσα του Ρούπερτ Μέρντοκ την είχαν σπρίξει...

Τα δεξιόστροφα ΜΜΕ είχαν σταθεί όντως στο πλευρό της. Κυρίως η αυτοκρατορία του Μέρντοκ, αλλά όχι αποκλειστικά αυτή. Η «Daily Mail» και η «Daily Telegraph» είχαν επίσης θετική στάση απέναντί της. Δεν της άρεσαν, έτσι κι αλλιώς, οι αριστερές εφημερίδες – και δεν αγαπούσε καθόλου το BBC.

Παρακολουθούσε αντιστοίχως πώς απεικόνιζαν τη θητεία και τον «μύθο» της οι μυθιστοριογράφοι, οι σκηνοθέτες και οι μουσικοί της πανκ; Αποδεχόταν μια τέτοια κριτική;

Είναι ένα ζήτημα που δεν γνωρίζω καθόλου. Ξέρω μόνο ότι η Θάτσερ και ο σύζυγός της είχαν παρακολουθήσει το θεατρικό έργο «Anyone for Denis?» (σ.σ.: ανέβηκε στο Whitehall το 1981 και βασιζόταν σε υποτιθέμενες σατιρικές επιστολές του Ντένις Θάτσερ) λέγοντας ότι το απόλαυσαν.

Τι είδους χιούμορ διέθετε;

Η γενική παραδοχή, ανάμεσα σε φίλους και εχθρούς της, είναι ότι η Θάτσερ δεν διέθετε καμιά αίσθηση του χιούμορ. Τα αστεία που έλεγε στις ομιλίες της ήταν όλα δανεισμένα από άλλους – και συνήθως έπρεπε να της τα εξηγούν πριν τα πει.

David Cannadine ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΘΑΤΣΕΡ

Μτφ. Γιάννης Κυριαζής, επίμετρο Σώτη Τριανταφύλλου Εκδ. Παπαδόπουλος, σελ. 202 Τιμή 13,99 ευρώ

David Cannadine

«Η Θάτσερ κέρδισε από την αλλαγή της Αγγλίας»

Με τετράχρονο «οπαδό» ως ηγέτις των Συντηρητικών το 1976